

Sygn. akt I CSK 742/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 stycznia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący)

SSN Józef Frąckowiak (sprawozdawca)

SSN Maria Szulc

w sprawie z powództwa "D." S.A. w W.

przeciwko [...] E. S.A. w S.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 23 stycznia 2019 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 11 maja 2017 r., sygn. akt VI ACa [...],

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania
i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód „D.” SA w W. wniósł o zasądzenie od pozwanego [...] E. SA w S. kwoty 333 342,11 złotych wraz z ustawowymi odsetkami oraz kosztami procesu, w tym kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W sprawie ustalono, że w dniu 28 listopada 2011 r. pozwany - [...] E. SA w S. (gwarant) wystawił na rzecz powoda „D.” SA w W. jako beneficjenta Gwarancję należytego usunięcia wad lub usterek o nr [...].

Gwarancja należytego usunięcia wad lub usterek została wystawiona na podstawie zawartego przez D. ze spółką H. porozumienia z dnia 25 listopada 2011 r. Porozumienie to zmieniałoby zasady zwrotu zatrzymanych kaucji gwarancyjnych w ramach łączących D. z H. umów o generalne wykonawstwo.

Zgodnie z treścią ust. 1 gwarancji gwarant zobowiązał się nieodwołalnie i bezwarunkowo, na zasadach określonych w gwarancji, zapłacić beneficjentowi gwarancji na pierwsze i każde następne wezwanie, za powstałe w okresie ważności gwarancji zobowiązania H. wynikające z umów objętych porozumieniem z dnia 25 listopada 2011 r. - do wysokości kwoty 6 596 461,85 złotych, w przypadku nieusunięcia lub nienależytego usunięcia przez H. wad lub usterek, z zastrzeżeniem obniżenia kwoty gwarancji zgodnie z ust. 3.

Każdorazowa wypłata z tytułu Gwarancji zmniejszała odpowiedzialność gwaranta o tę kwotę (ust. 2 gwarancji). Strony ustaliły w ust. 3 gwarancji, że jest ona ważna w okresie od 28 listopada 2011 r. do 30 grudnia 2014 r., z tym, że: - od dnia 31 stycznia 2012 r. kwota gwarancji ulegnie obniżeniu do kwoty w wysokości 6 165 911,79 złotych, - od dnia 31 sierpnia 2012 r. kwota gwarancji ulegnie obniżeniu do wysokości kwoty 4 021 904,67 złotych, - od dnia 31 maja 2013 r. kwota gwarancji ulegnie obniżeniu do wysokości kwoty 1 560 096,55 złotych, - a od dnia 31 stycznia 2014 r. kwota gwarancji ulegnie obniżeniu do kwoty w wysokości 930 913,34 złotych.

Warunkiem uzyskania wypłaty z gwarancji było wystąpienie przez beneficjenta gwarancji z kompletnym żądaniem zapłaty, pod rygorem odmowy

wypłaty świadczenia z gwarancji (ust. 4 gwarancji). Żądanie to powinno obejmować: dokument potwierdzający, że osoby, które podpisały wezwanie do zapłaty były uprawnione do jego reprezentowania oraz oświadczenie beneficjenta, że H. nie usunął w terminie wad lub usterek pomimo uprzedniego pisemnego wezwania (ust. 6 gwarancji).

Wypłata z tytułu gwarancji miała nastąpić w terminie 14 dni od dnia otrzymania przez gwaranta kompletnego żądania zapłaty (ust. 5 gwarancji).

Zgodnie z ust. 7 gwarancji wygasała ona automatycznie i całkowicie w przypadku: 1) zwolnienia gwaranta przez beneficjenta ze wszystkich zobowiązań przewidzianych w gwarancji przed upływem terminu ważności gwarancji; 2) z dniem 31 stycznia 2012 r. co do kwoty 430 550,06 złotych; 3) z dniem 31 sierpnia 2012 r. co do kwoty 2 144.007,12 złotych; 4) z dniem 31 maja 2013 r. co do kwoty 2 461.808,12 złotych; 5) z dniem 31 stycznia 2014 r. co do kwoty 629 183,21 złotych; 6) z dniem 31 grudnia 2014 r. co do kwoty 930 913,34 złotych; 7) gdy świadczenia gwaranta z tytułu gwarancji osiągnęły kwotę gwarancji z zastrzeżeniem zapisów ust. 3 gwarancji; 8) upływu ostatniego dnia jej ważności; 9) zwrócenia gwarantowi gwarancji w terminie jej ważności.

W dniu 29 stycznia 2014 r. E. wypłaciła D. z gwarancji kwotę 1 226 754,44 złotych. W dniu 5 lutego 2014 r. D. wystąpił po raz drugi z kompletnym żądaniem wypłaty z gwarancji kwoty 333 342,11 złotych. E. odmówiła zapłaty powołując się na treść ust. 3 lit. d w zw. z ust. 2 i 7 pkt 6 i 7 gwarancji, wskazując na jej wygaśnięcie z dniem 31 stycznia 2014 r.

Wyrokiem z dnia 30 grudnia 2015 r. (sygn. akt XX GC [...]) Sąd Okręgowy w W. zasądził od [...] E. S.A. w S. na rzecz „D.” S.A. w W. kwotę 333 342,1 złotych wraz z ustawowymi odsetkami od dnia 20 lutego 2014 r. do dnia zapłaty oraz orzekł o kosztach postępowania.

Po rozpoznaniu apelacji pozwanego, wyrokiem z dnia 11 maja 2017 r. (sygn. akt VI ACa [...]), Sąd Apelacyjny w [...] zmienił zaskarżony wyrok i oddalił powództwo oraz orzekł o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny podzielił argumenty pozwanego, który zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj.: art. 65 § 2 k.c. w zw. z ust. 1, 2, 3 i 7 Gwarancji należytego

usunięcia wad lub usterek Nr [...] z dnia 28 listopada 2011 r. w szczególności polegające na dokonaniu błędnej wykładni tych zapisów gwarancji i przyjęciu, że wypłata z gwarancji dokonana w jednym z okresów wskazanych w ust. 1 i w ust. 3 gwarancji nie powoduje redukcji wszystkich kwot gwarancji w kolejnych okresach wskazanych w ust. 3, następujących po okresie, w którym dokonano wypłaty z gwarancji, podczas gdy zgodnie z ust. 2 ww. gwarancji każda wypłata z gwarancji powoduje redukcję wszystkich kwot gwarancji w następnych okresach, wskazanych w ust. 3 gwarancji, następujących po okresie, w którym dokonano wypłaty z gwarancji a zgodnie z ust. 7 następuje także dalsza redukcja kwoty gwarancji o kwoty wskazane w ust. 7.

Sąd Apelacyjny zauważył, że zgodnie z literalnym brzmieniem zapisów gwarancji odpowiedzialność gwaranta była ograniczona z jednej strony wysokością kwoty gwarancji obowiązującą w danym okresie, a z drugiej strony dokonanymi już wypłatami przez gwaranta na rzecz beneficjenta. Nie ma sporu co do tego, że zgodnie z ust. 3 lit c) ww. gwarancji od 31 maja 2013 r. do dnia 30 stycznia 2014 r. kwota gwarancji wynosiła 1 560 096,55 zł. Ponieważ nie było żadnych wcześniejszych wypłat, gwarant musiał liczyć się, że na pierwsze żądanie musi wypłacić beneficjentowi kwotę do wysokości 1 560 096,55 zł. Była to górna granica jego odpowiedzialności ponieważ gwarancja częściowo wygasła automatycznie i nieodwołalnie zgodnie z ust. 7 pkt 4.

Pozwany w styczniu 2014 r. wypłacił powodowi kwotę 1 226 754,44 zł w związku z pierwszym roszczeniem z tej gwarancji, zgodnie więc z ust. 2 gwarancji dokonana wypłata zmniejszyła odpowiedzialność gwaranta o tę właśnie kwotę. Ponieważ dokonana wypłata nie wyczerpała kwoty gwarancji obowiązującej od 31 maja 2013 r. - gwarancja nie wygasła. Nie ma wątpliwości, że aż do 30 stycznia 2014 r. powód mógł żądać kolejnej wypłaty aż do kwoty 333 342,11 zł. Natomiast zgodnie z ust. 3 lit. d) gwarancji z dniem 31 stycznia 2014 r. kwota gwarancji uległa obniżeniu do kwoty w wysokości 930 913,34 zł. Nie oznaczało to, że z kwoty 333 342,11 zł odpowiedzialność gwaranta podwyższyła się do kwoty 930 913,34 zł. Aby ustalić w jakim zakresie gwarant ma obowiązek zapłaty należało wziąć z jednej strony kwotę gwarancji obowiązującą w danym okresie (tu: 930 913,34 zł), a z drugiej strony, sumę wypłaconych świadczeń.

Skoro pozwany wypłacił 1 226 754,44 zł, a do 30 stycznia 2014 r. powód nie zgłosił żądania wypłaty to z dniem 31 stycznia 2014 r. suma wypłaconych świadczeń w okresie poprzednim przewyższyła obowiązującą od 31 stycznia 2014 r. wysokość kwoty gwarancji. Tym samym z dniem 31 stycznia 2014 r. gwarancja wygasła.

Taka interpretacja nie jest sprzeczna z treścią umowy, która zastrzegła również inne przypadki, w których gwarancja wygasła (ust. 7). Sąd Apelacyjny podziela interpretację umowy gwarancji prezentowaną przez pozwanego, że zgodnie z ust. 2 gwarancji każda wypłata zmniejszała odpowiedzialność pozwanego o tę kwotę, co oznaczało, że wypłata dokonana przez pozwanego z tytułu tej gwarancji zmniejszała odpowiedzialność pozwanego co do każdej z kwot gwarancji wskazanych w jej ust. 3.

Skoro więc pozwany w styczniu dokonał wypłaty kwoty 1 226 754,44 zł, a od dnia 31 stycznia 2014 r. kwota gwarancji wynosiła 930.913,34 zł, to oznacza to, że z końcem dnia 30 stycznia 2014 r. kwota gwarancji uległa wyczerpaniu. Żądanie powoda zapłaty z gwarancji w dniu 5 lutego 2014 r. w wysokości 333 342,11 zł było spóźnione, ponieważ od 31 stycznia 2014 r. kwota gwarancji była już zredukowana do zera. Nie oznacza to jednak, że gwarancja z dniem 30 stycznia 2014 r. utraciła ważność, nadal była ważna jednakowoż gwarant mógł uchylić się od zapłaty (z uwagi na pomniejszenie jego odpowiedzialności o dokonane wcześniej wypłaty).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, Sąd I instancji błędnie przyjął, że wypłata niepełnej kwoty gwarancji w jednym z okresów wskazanych w ust. 3 tej gwarancji nie wpływa na kwoty gwarancji (nie obniża ich) wskazane w kolejnych okresach przypadających po okresie, w którym dokonano wypłaty z gwarancji. Nie daje się to pogodzić z zamierzonym przez strony i wynikającym z umowy gwarancji dwutorowym mechanizmem redukcji kwoty gwarancji, z jednej strony sukcesywnym jej wygaszaniu co do określonych kwot w terminach określonych gwarancją, a z drugiej strony wypłaconymi świadczeniami przez gwaranta.

Zdaniem Sądu II instancji skoro pozwany w okresie wskazanym w ust. 3 lit. c) wypłacił powodowi kwotę 1 226 754,44 zł, to z dniem 31.01.2014 r. spowodowało to redukcję do zera kwoty wskazanej w ust. 3 lit. d) gwarancji ponieważ maksymalną

kwotą do jakiej gwarant był odpowiedzialny od tego dnia była kwota 930 913,34 zł, a więc niższa od dokonanych już wypłat gwaranta z tytułu gwarancji.

Sąd Apelacyjny podkreślił także, że nie bez znaczenia dla interpretacji treści umowy gwarancji była treść porozumienia pomiędzy powodem, a wykonawcą robót budowlanych, który był odpowiedzialny za należyte usunięcie wad lub usterek. W związku z tym ewentualny kontekst sytuacyjny wynikający co najwyżej z treści ww. porozumienia mógł mieć wpływ na ustalenie nie tylko samego zamiaru stron, lecz także celu danego postanowienia umownego. Cel taki winno się rozumieć jako intencję stron co do skutków prawnych, jakie miałyby nastąpić w związku z zawarciem umowy. Cel taki wpływa zatem na kształt praw i obowiązków stron w sposób pośredni, jest bowiem jednym z tych elementów, które winny być brane pod uwagę przy dokonywaniu interpretacji.

W rozpoznawanej sprawie gwarancja udzielona przez Towarzystwo Ubezpieczeniowe zastępowała uprawnienie wierzyciela (zamawiającego) do zatrzymania kaucji gwarancyjnej w wysokości 6 596 461,85 zł. Oczywiste jest, że taką właśnie sumę miał posiadać do dyspozycji D. na wypadek niewywiązania się przez generalnego wykonawcę (H.) z obowiązku należytego usunięcia wad lub usterek.

Na taką samą kwotę została udzielona gwarancja. Inwestor w przypadku niewykorzystania zatrzymanej kaucji gwarancyjnej miał obowiązek w kolejnych, wskazanych przez strony datach zwracać kolejne części zatrzymanej kaucji gwarancyjnej. Załącznikiem do Porozumienia był harmonogram „Kwoty zatrzymanych kaucji i terminy ich zwrotu” z którego wynikało, że dla poszczególnych umów ustalone były inne okresy gwarancji, a wraz z ich upływem określone szczegółowo terminy redukcji gwarancji o określone kwoty. Wartości i terminy wskazane w tym harmonogramie zostały wiernie odtworzone w udzielonej gwarancji przez Towarzystwo Ubezpieczeniowe. W związku z tym strony w sposób oczywisty przewidywały dwutorowy mechanizm redukcji gwarancji. Konsekwencją musiało być przyjęcie interpretacji treści gwarancji wskazywanej przez pozwanego.

W skardze kasacyjnej powód zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z ust. 1, 2, 3 oraz 7 Gwarancji należytego usunięcia wad lub usterek nr [...] z dnia 28.11.2011 r. przez dokonanie błędnej wykładni postanowień ww. Gwarancji i przyjęcie, że żądanie powoda zapłaty kwoty 333 342,11 zł zgłoszone w dniu 5 lutego 2014 r. było spóźnione bowiem w tym dniu kwota Gwarancji było już zredukowana do zera, podczas gdy w dacie tej możliwe było zgłoszenie roszczenia o zapłatę kwoty 333 342,11 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut skargi kasacyjnej zmierza do wykazania, że Sąd Apelacyjny dokonał błędnej wykładni postanowień Gwarancji nr [...] z dnia 28 listopada 2011 r., udzielonej powodowi przez pozwany bank. Trafnie Sąd Apelacyjny zwrócił uwagę, że w gwarancji nr [...] z dnia 28 listopada 2011 przewidziano kilka warunków, od których zależał zakres odpowiedzialności pozwanego gwaranta. W związku z tym, że wspomniana gwarancja miała zastąpić uprawnienie powoda do zatrzymania części należnego wykonawcy robót wynagrodzenia jako zabezpieczenia wykonania jego obowiązku usunięcia usterek w okresie gwarancji, a okres na jaki powód mógł zatrzymać te kwoty był różny w umowach, które łączyły powoda z generalnym wykonawcą robót, w gwarancji przewidziano stopniowe zmniejszenie odpowiedzialności z tytułu gwarancji. Ponadto stronu uzgodniły, że odpowiedzialność gwaranta zmniejsza się o każdą wypłaconą powodowi kwotę. Wreszcie, co najistotniejsze przewidziano także, że podstawą wypłaty może być tylko roszczenie powoda udokumentowane w sposób przewidziany w ust. 4 gwarancji. Gwarant zobowiązany był do wypłaty żądanej kwoty jeżeli powód przedstawił dokument potwierdzający, że osoby, które podpisały wezwanie do zapłaty były uprawnione do jego reprezentowania oraz oświadczenie beneficjenta, że generalny wykonawca (H.) nie usunął w terminie wad lub usterek pomimo uprzedniego pisemnego wezwania. W związku z tym, że odpowiedzialność gwaranta zmniejszała się w zależności od tego w jakim terminie powód występowała z roszczeniem, w istocie warunkiem wypłaty żądanej kwoty było: 1) udokumentowanie roszczenia w odpowiedni sposób, 2) wysokość roszczenia nie mogła być wyższa od kwoty do jakiej odpowiadał gwarant w danym okresie, 3) w sumie żądanie powoda nie mogło być wyższe od kwoty gwarancji, która

wynosiła 6 596 461,85, gdyż zgodnie z ust. 2 gwarancji, każda wypłata pomniejszała wysokość gwarancji.

Jest bezsporne, że pozwany gwarant w dniu 29 stycznia 2014 r. wypłacił z gwarancji kwotę 1 226 754,44 złotych. Wypłata ta spełniła wymagania, od których zależała odpowiedzialność gwaranta; roszczenie było odpowiednio udokumentowane, zostało zgłoszone w okresie kiedy z gwarancji pozwany odpowiadał do wysokości 1 560 096,55 zł oraz kwota żądania była niższa niż całkowita suma gwarancji 6 596 461,85 zł.

W dniu 5 lutego 2014 r. powód wystąpił z roszczeniem o zapłatę kwoty w wysokości 333 342,11 zł. Pozwany nie kwestionował, że roszczenie to było nienależycie udokumentowane. Skoro wcześniej powód uzyskał z tytułu gwarancji kwotę 1 226 754,44 zł to razem z żadaną kwotą daje to kwotę 1 560 096,55 zł. Wystąpienie z roszczeniem o zapłatę kwoty 333 342,11 zł nie wyczerpywało wobec tego całkowitej sumy gwarancji. Wreszcie w okresie, w którym powód wystąpił z roszczeniem odpowiedzialność gwaranta była ograniczona do kwoty 930 913,34 zł. Roszczenie powoda spełniało wobec tego wszystkie wymagane warunki, od których zależała odpowiedzialność pozwanego z łączącej go z powodem gwarancji. Wbrew opinii pozwanego, którą podzielił Sąd Apelacyjny, roszczenie powoda o zapłatę 333 342,11 zł. Było w pełni uzasadnione.

Brak było bowiem jakichkolwiek podstaw do nieuwzględnienia jego roszczenia. Z ust. 2 gwarancji wynika jednoznacznie, że każda kwota wypłacona przez pozwanego zmniejsza ogólną kwotę gwarancji. Postanowienie to zabezpieczało gwaranta przed tym, że dokonane w terminach określonych w ust. 3 gwarancji. W treści gwarancji nie ma postanowienia, że w ust. 2 chodzi o kwotę gwarancji określoną dla danego okresu. Stanowisko pozwanego, że skoro kwota wypłacona powodowi w styczniu 2014 r. wyniosła 1 226 754,44, to tym samym przekroczona została kwota gwarancji do jakiej on odpowiadał z tytułu gwarancji nie znajduje żadnego uzasadnienia w treści łączącej strony gwarancji nr [...]. W okresie, w którym powód wystąpił z roszczeniem o zapłatę 333 342,11 zł, ograniczenie odpowiedzialności pozwanego wynosiło 930 913,34 zł. Żądana kwota wraz z już wypłaconą wcześniej nie przekraczała także ogólnej kwoty gwarancji

tj. 6 596 461,85 zł. Postanowienia gwarancji, szczególnie jej ust. 2 oraz ust. 3 pkt 7, na które powołuje się pozwany nie zawierają żadnych podstaw, aby wyklądać je w ten sposób, że wypłacona w poprzednim okresie kwota ma być porównywana z kwotą do jakiej w okresie kiedy powód wystąpił z roszczeniem ograniczona była odpowiedzialność gwaranta. Wypłacona kwota zmniejsza tylko ogólną kwotę gwarancji i należy sprawdzić, czy wszystkie dotychczas wypłacone kwoty, łącznie z tą, której powód zażądał w dniu 5 lutego 2014 r., nie przekroczyły kwoty 6 596 461,85 zł. Pozwany nie twierdził, że oprócz wypłaconej w styczniu kwoty 1 226 754,44 zł wypłacił jeszcze coś więcej powodowi. Wobec tego skoro wypłacona już kwota razem z żądaną w dniu 5 lutego 2014 r. nie przekroczyła niewątpliwie ogólnej kwoty gwarancji, jedynym ograniczeniem odpowiedzialności pozwanego w okresie, kiedy powód zażądał wypłaty 333 342,11 zł była kwota do jakiej pozwany odpowiadał w okresie od dnia 31 stycznia 2014 r. do 30 grudnia 2014 r. Skoro powód wystąpił z roszczeniem o zapłatę 333 342,11 zł, w dniu 5 lutego, a pozwany odpowiadał w tym okresie do kwoty 930 913,34 zł to pozwany nie może zostać zwolniony z odpowiedzialności. Wbrew stanowisku pozwanego taka interpretacja postanowień gwarancji nr [...] nie prowadzi do zwiększenia jego odpowiedzialności z tej gwarancji. Przede wszystkim pierwszym ograniczeniem była konieczność zgłoszenia przez powoda jego roszczeń w ściśle określonych przedziałach czasowych, z którymi związane były określone kwoty do jakich pozwany odpowiadał. Jeżeli wie powód zgłosiłby roszczenie w ustalonym terminie, ale jego wysokość przekroczyłaby kwotę do jakiej w danym okresie pozwany odpowiadałby z tytułu gwarancji, odpowiedzialność pozwanego ograniczałaby się tylko do tej kwoty. Kolejne ograniczenie odpowiedzialności pozwanego wiązało się z przyjęciem kwoty do której odpowiadał on z gwarancji. Niezależnie od tego ile powód zażąda w poszczególnych określonych w gwarancji okresach odpowiedzialność pozwanego nie mogła nigdy przekroczyć ogólnej kwoty gwarancji, co jednoznacznie wynika z ustępu 2 gwarancji.

Mając na względzie, że zarzut podniesiony w skardze kasacyjnej okazał się uzasadniony Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji wyroku.